

OPINNÄYTETYÖ

Koira korvina

Viittomakielelle tulkattu kuulokoiran koulutustilanne

Jasmin Sompajoki

Tulkki (AMK)

(240 op)

Arvioitavaksi jättämisaika

5/2023

TIIVISTELMÄ

Humanistinen ammattikorkeakoulu
Tulkki (AMK)

Tekijä: Jasmin Sompajoki
Opinnäytetyön nimi: Koira korvina. Viittomakielelle tulkattu kuulokoiran koulutustilanne.
Sivumäärä: 29 ja 8 liitesivua
Työn ohjaaja: Outi Kuvaja
Työn tilaaja: Suomen kuulo- ja tukikoirat ry

Kuulovammaisille henkilöille kuulokoiria on uskollisen ystävän lisäksi myös arkea helpottava apulainen, joka on koulutettu ilmoittamaan tärkeistä äänistä käyttäjälleen. Viittomakielelle tulkatussa kuulokoiran koulutustilanteessa osallisina ovat koulutettavan koiran lisäksi kuulokoiran kouluttaja, kuulokoiran käyttäjä, sekä viittomakielen tulkki.

Tämän opinnäytetyön tarkoitus oli selvittää, miltä viittomakielelle tulkattu kuulokoiran koulutustilanne näyttää kuulokoiran kouluttajan, sekä käyttäjän näkökulmista ja millaisia asioita tulkatussa koulutustilanteessa tulee ottaa huomioon. Opinnäytetyön tutkimusmenetelmänä oli tapaustutkimus ja tiedonkeruu toteutettiin haastatteluiden avulla. Haastateltavina olivat kuulokoiran kouluttaja, sekä kuulokoiran käyttäjä, joilla molemmilla on kokemusta tulkatussa koulutustilanteesta.

Opinnäytetyössä kerrotaan koirien ja hyötykoirien koulutuksesta, keskittyen erityisesti kuulokoirien koulutukseen. Työssä käydään läpi millaisia asioita kuulokoiran koulutuksessa tulee ottaa huomioon ja millaisia asioita koulutusprosessiin kuuluu. Koska opinnäytetyö keskittyy erityisesti viittomakielelle tulkattuun koulutustilanteeseen, käydään läpi myös viittomakielen tulkin työtä ja tehtävää, sekä tulkatun vuorovaikutustilanteen piirteitä.

Tutkimustuloksissa on analysoitu haastatteluiden antia ja niiden pohjalta tehtiin muistilistat viittomakielelle tulkattuun koulutustilanteeseen osallistuville tulkeille ja kuulokoirien kouluttajille. Muistilistojen tarkoitus on olla helppo ja nopea tapa kerrata huomioitavat asiat ennen viittomakielelle tulkattua koulutustilannetta.

Asiasanat: kuulukoirat, tulkkkaus, viittomakieli, eläinten koulutus, kuulovammaiset

ABSTRACT

Humak University of Applied Sciences
Degree Programme in Sign Language Interpreting

Author: Jasmin Sompajoki
Title: Dog as ears. Interpreted hearing aid dog training situation.
Number of Pages: 29 and 8 attachment pages
Supervisor: Outi Kuvaja
Commissioned by: The Finnish Hearing and Support Dogs Association

Hearing dogs are used by people who have hearing impairment. The dogs are trained to alert their owner about important sounds, for example, the doorbell or telephone.

The purpose of this thesis was to research hearing dog training situation that is interpreted to Sign Language and how it is experienced by hearing dog trainers and hearing dog users from their perspective. And what kind of aspects should be considered during and after training situation.

The thesis was conducted by using case study and the information was collected from two interviews. The interviewees were a hearing dog trainer and a hearing dog user, who both had previous experience from hearing dog training situation that is interpreted to Sign Language.

As a result of this study checklists for Sign Language interpreters and hearing dog trainers were made. The purposes of these checklists are to be used as a quick and efficient way to prepare for hearing dog training situation that is interpreted to Sign Language.

Keywords: hearing dog, interpreting, sign language, dog training, hearing impaired

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO	5
2	Työn tausta	6
	2.1 Opinnäytetyön tavoite ja tarkoitus	6
	2.2 Työn tilaajan esittely	7
	2.3 Aiemmat tutkimukset	8
3	Koiran koulutus	9
	3.1 Hyötykoirien koulutus	9
	3.2 Kuulokoiran koulutus	10
4	Tulkkaus ja tulkin tehtävä	13
	4.1 Tulkkauspalveluiden käyttö	14
	4.2 Viittomakielelle tulkattu vuorovaikutustilanne	15
5	Työn toteutus	16
6	Tutkimustulokset	17
	6.1 Tulkattu kuulokoiran koulutustilanne viittomakielisen asiakkaan näkökulmasta	17
	6.2 Tulkattu kuulokoiran koulutustilanne kouluttajan näkökulmasta	18
7	Johtopäätökset ja pohdinta	21
	7.1 Asetetun tavoitteen saavuttaminen	22
	7.2 Työn toteutuksen eettisyys	23
	7.3 Tulosten luotettavuus ja yleistettävyys	23
	7.4 Jatkotutkimusmahdollisuudet	24
	LÄHTEET	26
	LIITTEET	30

1 JOHDANTO

Alun perin tutustuin kuulokoiriin haastatellessani Suomen kuulo- ja tukikoirat ry:n puheenjohtajaa, sekä kuulokoiran viittomakielistä käyttäjää koulutehtävään liittyen. Kiinnostuin jo silloin siitä, miten isona osana kuulokoirat voivat käyttäjänsä arkea olla.

Opintojen edetessä heräsin pohtimaan kuulokoiria myös tulevan ammattini kannalta ja nimenomaan tulkkauksen näkökulmasta. Opinnoissamme olemme käyneet läpi tulkin oikeaa sijoittamista tulkkaustilanteessa ja tulkin tehtävää erilaisissa tilanteissa, joten minua kiinnosti selvittää, kuinka nämä asiat näyttävät kuulokoiran koulutustilanteessa.

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena onkin vastata kysymykseen: miten tulkattu kuulokoiran koulutustilanne näyttää eri osallistujien näkökulmasta. Luvussa kolme tulen käymään läpi yleisesti koirien koulutusta ja millaisia asioita siinä tulee ottaa huomioon. Käyn läpi myös henkilökohtaisten hyötykoirien koulutusta, lopulta pureutuen tarkemmin kuulokoirien koulutukseen.

Luvussa neljä käyn läpi tulkkausta ja tulkin käyttöä; erilaisia tulkkausmenetelmiä, tulkkaustilanteita, sekä tulkatun vuorovaikutustilanteen eri aspekteja. Tavoitteeni on avata tulkatun vuorovaikutustilanteen erilaisia näkökulmia myös lukijalle, jolla ei ole aiempaa kokemusta viittomakielestä tai tulkkauksesta.

Tutkimusmenetelmäni opinnäytetyössä on tapaustutkimus, sillä se keskittyy yksittäisen tilanteen yksityiskohtaiseen käsittelyyn (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 1997, 134-135). Kerron käyttämästäni tutkimusmenetelmästä enemmän luvussa viisi, jossa kerron opinnäytetyön toteutuksesta.

Tätä opinnäytetyötä varten haastattelin kahta henkilöä; kuulokoirien kouluttajaa, sekä viittomakielistä kuulokoiran käyttäjää, joilla molemmilla on kokemusta tulkatusta koulutustilanteesta. Molemmat heistä kertoivat omista kokemuksistaan ja näkemyksistään siitä, millaisia asioita osapuolet voivat tehdä tilanteen sujuvoittamiseksi, vai voivatko tehdä mitään. Näistä haastatte-
luista kerron tarkemmin luvussa kuusi.

2 TYÖN TAUSTA

2.1 Opinnäytetyön tavoite ja tarkoitus

Tämän opinnäytetyön tavoitteena on tarkastella viittomakielelle tulkattua kuulokoiran koulutustilannetta eri osallistujien näkökulmasta ja pohtia, millaisia asioita tilanteessa tulee ottaa huomioon. Tarkoituksena on luoda havaintojen ja haastattelujen pohjalta napakat muistilistat, joista selviää olennaisimmat huomioitavat asiat, jotta itse koulutustilanteesta tulisi mahdollisimman sujuva ja hyvä kokemus kaikille osapuolille.

Muistilistojen tarkoitus on olla hyvä ja tehokas keino viittomakielen tulkille, sekä kouluttajalle katsottavaksi ennen viittomakielelle tulkattuun koulutustilanteeseen osallistumista. Tavoitteeni on tehdä listoista mahdollisimman helppolukuiset ja selkeät, jotta ne on helppo vilkaista läpi ennen tulkattuun koulutustilanteeseen osallistumista.

Tutustuin itse Suomen kuulo- ja tukikoirat ry:n toimintaan haastateltuani heitä koulutyötä varten kaksi vuotta sitten. Aihe jäi minua eläinrakkaana ihmisenä kiinnostamaan paljon ja koin koko konseptin todella mielenkiintoisena; kuinka koira voi toimia käyttäjänsä korvina.

Pohdin kuulokoiran koulutustilannetta erityisesti viittomakielen tulkin tehtävän ja roolin näkökulmasta. Koiran koulutukseen sisältyy paljon erilaisia huomioon otettavia asioita, joten halusin selvittää, miten tilanteeseen osallistuvat henkilöt voivat omalta osaltaan vaikuttaa tilanteen sujuvuuteen. Kuulokoira voi helpottaa käyttäjänsä elämää monin eri tavoin, joten koen tärkeänä, että myös tulkattu koulutustilanne sujuisi mahdollisimman hyvin.

Tässä opinnäytetyössä pyrin haastattelujen avulla selvittämään kuulokoiran käyttäjän sekä koirankouluttajan näkökulmia tulkattuun koulutustilanteeseen liittyen. Kysymysten avulla halusin selvittää, millaisia haasteita he mahdollisesti ovat kohdanneet tulkatussa koulutustilanteessa ja millaisia ajatuksia heillä on tilanteen sujuvoittamiseksi.

Tutkimuskysymykseni onkin:

1. Miten viittomakielelle tulkattu kuulokoiran koulutustilanne näyttäytyy kuulokoiran kouluttajan ja kuulokoiran käyttäjän näkökulmasta?
2. Mitä asioita tulee huomioida, jotta viittomakielelle tulkattu koulutustilanne olisi sujuva?

Mielestäni koiran asemasta ihmisen tärkeänä kumppanina, kertoo jo sen suosio lemmikkinä. Tämän vuoden maaliskuussa tehdyn tutkimuksen mukaan pelkästään Suomessa on 803 000 koiraa (Kennelliitto 2023a). Silti ikävä kyllä kuulokoirat käsitteenä tuntuu kokemukseni mukaan, olevan monelle ihmiselle vieras käsite.

Suomessa on yli 800 000 ihmistä, jolla on jonkinasteinen kuulon alenema (kuuloliitto 2023), mutta Suomen kuulo- ja tukikoirat ry:n kautta valmistuneita kuulokoiria on vain 100 koiraa ja tällä hetkellä koulutuksessa noin 50 koiraa (Suomen kuulo- ja tukikoirat ry 2023b). Toivon tällä opinnäytetyölläni herättäväni tietoisuutta ja keskustelua kuulokoirista, jotta tieto niistä saavutaisi myös ne ihmiset, jotka voisivat omasta kuulokoirasta hyötyä.

2.2 Työn tilaajan esittely

Opinnäytetyön tilaajana toimii Suomen kuulo- ja tukikoirat ry. Yhdistys perustettiin vuonna 1993, jolloin sen nimi oli vielä Kuulokoirayhdistys ry ja toiminta keskittyi nimenomaan kuulokoirien kouluttamiseen. Viisi vuotta perustamisen jälkeen yhdistyksen kautta valmistuikin ensimmäiset kuulokoirat. (Suomen kuulo- ja tukikoirat ry, 2023c.)

Vuonna 2010 yhdistys laajensi toimintaansa ja ryhtyi kouluttamaan myöskin tukikoiria. Tällöin yhdistyksen nimi muutettiin sisällyttämään myös tukikoiratoiminnan. Yhdistyksen kautta voi kouluttaa esimerkiksi epileptikon tai diabeetikon tukikoiria tai muita fyysisen tuen koiria. (Suomen kuulo- ja tukikoirat ry, 2023c.)

Yhdistys on aloittanut vuoden 2022 alusta myös pilottiprojektin, jossa koulutetaan sosiaalisen tuen tukikoiria ja projektin tavoitteena on saada myös sosiaalisen tuen tukikoirien koulutus pysyväksi osaksi yhdistyksen toimintaa. (Suomen kuulo- ja tukikoirat ry, 2023c.)

Suomen kuulo- ja tukikoirat ry:ssä työskentelee yksi vakituinen työntekijä sekä lukuisia vapaaehtoisia. Myös yhdistyksen hallitus toimii vapaaehtoistyön voimin. Vuonna 2021 vapaaehtois-toimijoita on ollut 19 henkilöä. (Suomen kuulo- ja tukikoirat ry, 2022.) Yhdistyksen toiminnan rahoittajana toimii sosiaali- ja terveystieteiden avustuskeskus, eli STEA (Suomen kuulo- ja tukikoirat ry 2023a).

2.3 Aiemmat tutkimukset

Kuulokoirista on tehty aiemminkin opinnäytetöitä, esimerkiksi Mari Aution ja Sara Laxin (2014) tekemä työ, jossa keskitytään kuulokoiran merkitykseen kuulovammaiselle. Työ on kirjoitettu sosiaalialan opiskelijoiden näkökulmasta ja keskittyy kertomaan kuulovammaisten kokemuksia, joita on kartoitettu haastattelujen avulla (Autio ja Lax, 2014).

Kuulokoirat ovat mukana myös tällä hetkellä järjestössä työskentelevän Nina Frantsin (2022) yhteisöpedagogi YAMK opinnäytetyössä ”Mikä maksaa? Kohti tuloksellisuuden arviointia Suomen kuulo- ja tukikoirat ry:ssä”. Tässä opinnäytetyössä keskitytään enemmän yhdistyksen toimintaan, sen tuloksellisuuden arviointiin ja käydään lyhyesti läpi erilaisia koirien käyttöryhmiä (Frantsi 2022).

Aiemmin on koiriin liittyen tutkittu myös tulkattua tottelevaisuuskoulutusta tulkkauksen näkökulmasta. Tässä Annu Kinnusen ja Katariina Koskisen (2017) opinnäytetyössä on kerätty kyselyn avulla kouluttajien kokemuksia laajemmin ja niiden pohjalta pohdittu aihetta. Opinnäytetyössä on käsitelty tottelevaisuuskoulutuksen eri käsitteitä ja koiran käyttäytymistä (Kinnunen & Koskinen 2017).

Tulkin toimintaa erilaisissa harrastustilanteissa on myös tutkittu jonkin verran, kuten opinnäytetyöissä ”Musta vyö tulkkauksessa: Näkökulmia kamppailulajien tulkkaukseen” (Pekkarinen & Kontturi, 2013), sekä ”Viittomakielen tulkin ammatillisuus pitkäkestoisessa harrastustulkkauksessa” (Laitinen 2010).

Pekkarinen ja Kontturi (2013) tutkivat opinnäytetyössään esimerkiksi tulkin sijoittumista, puheutumista ja viiveen merkitystä kamppailulajien parissa tulkkauksessa. Laitinen (2010) lähestyy harrastustulkkauksen aihetta käyden läpi tulkkien ammatillisuutta ja oppimista.

Näissä opinnäytetyöissä on paljon tärkeää ja hyödyllistä tietoa, jota voi soveltaa monenlaiseen tilanteeseen liittyen tulkin ammattiin. Omassa opinnäytetyössäni halusin keskittyä juurikin kuulokoiran tulkattuun koulutustilanteeseen ja osallistujien kokemukseen tilanteesta.

3 KOIRAN KOULUTUS

Yhteiselo koiran kanssa lähtee muodostamalla omistajan ja koiran välille hyvä ja kestävä luottamussuhde, joka luo vahvan pohjan yhteiselle tulevaisuudelle koiran kanssa (Korri & Korri 2010, 14-17; Valkila 2013, 46). Koiraa lähdetään kouluttamaan jo ihan pentuaiästä saakka, ensin hyvin yksinkertaisista harjoitteista, kuten oman nimen tunnistaminen ja luokse saapuminen. Kun perusasiat ovat hallussa voi lähteä harjoittelemaan myös haastavampia temppeja (Korri & Korri 2010, 35). Perusasioita olisi kuitenkin hyvä harjoitella säännöllisesti koiran kanssa läpi sen elämän ajan, jotta ne pysyvät hallinnassa.

Koulutuksessa tärkeitä asioita ovat johdonmukaisuus (Hoffman 1999, 26-28) ja oikeaan aikaan tapahtuva palkkaus, jotta koira osaa yhdistää oikean toiminnon palkan saamiseen (Mann 2019, 82-83). Aina fyysistä palkkaa, herkkupalaa, tai lelua, ei kuitenkaan ehdi antamaan täsmälleen oikealla hetkellä. Tästä johtuen on hyvä merkata koiralle oikea käytös jollakin tavalla, esimerkiksi kehumalla ”hyvä!” ja antamalla sitten palkka. Merkkiäänä voi puheen lisäksi antaa apuvälinettä, kuten naksutinta käyttämällä. Naksuttimesta lähtevä terävä ääni kertoo koiralle, että se on toiminut oikein ja palkka on tulossa. (Korri & Korri 2010, 27-28; Mann, 2019, 82-83).

Palkkauksessa voi koirasta riippuen käyttää erilaisia tapoja; oikea tapa määräytyy pitkälti koiran luonteesta ja sitä ohjaavista vieteistä. Esimerkiksi kovin metsästysviettinen koira voi palkkautua parhaiten käyttämällä lelua palkkana ruuan sijasta. (Korri & Korri 2010, 23-25.)

Koulutuksessa on hyvä huomioida koiran sopiva vireystila, jossa koira on halukas ja motivoitunut oppimaan, muttei kuitenkaan liian innoissaan kyetäkseen keskittymään. Koiralle voi myös opettaa vireenhallintaa esimerkiksi palkitsemalla koira tekemisen jälkeen sille sopivalla tavalla. (Leinikka 2021.)

3.1 Hyötykoirien koulutus

Koira on kulkenut ihmisen rinnalla jo tuhansien vuosien ajan (Gerritsen, Haak & Prins 2013). Rodusta, ominaisuuksista tai koosta riippuen koiria on hyödynnetty esimerkiksi paimentamisessa, etsimisessä, vartioinnissa tai erilaisten kohteiden etsinnässä (Dunphy 2010, 17, dogio.fi 2021, Suomen palveluskoiraliitto 2021).

Koiria on jaoteltu erilaisiin ryhmiin riippuen koiran käyttötarkoituksesta. Tässä opinnäytetyössä käytän Suomen kennelliiton käyttämää jaottelua, keskittyen nimenomaan hyötykoiriin.

Kennelliitto käyttää sivuillaan jakoa, jossa hyötykoirat on eritelty virkakoiiriin sekä henkilökohtaisiin hyötykoiiriin (Kennelliitto 2023b).

Viranomaisten käyttämiin koiiriin eli virkakoiiriin kuuluu esimerkiksi poliisin, armeijan tai vankeiloiden käyttämät koirat. Virkakoirat voidaan kouluttaa esimerkiksi etsimään huumeita, elintarvikkeita tai jopa räjähdettä erilaisista paikoista. (Kennelliitto 2023c, Suomen palveluskoiraliitto 2021).

Hyötykoiria voidaan kouluttaa henkilökohtaiseen käyttöön erilaisiin pitkäaikaisiin sairauksiin tai vammoihin liittyvistä oireista ilmoittamaan (Invalidiliitto 2023, Suomen kuulo- ja tukikoirat ry 2023b). Näistä esimerkkinä diabeetikoiden käyttämät hypo-koirat, jotka osaavat ilmoittaa omistajilleen verensokerin nousuista ja laskuista (Hypokoira ry 2023). Epileptikot voivat kouluttaa koiransa ilmoittamaan lähestyvistä kohtauksista ja ilmoittamaan niistä, esimerkiksi nappia painamalla (SporttiRakki 2022, Suomen kuulo- ja tukikoirat ry 2023b).

Hyötykoiriksi luetaan myös sosiaalisen tuen koirat, joita voidaan kouluttaa esimerkiksi masennuksen tai ahdistushäiriön kanssa kamppailevan tueksi. Sosiaalisen tuen koira voi esimerkiksi auttaa paniikkikohtauksen aikana hakemalla käyttäjälleen apua, tai jäädessä käyttäjänsä vierelle häntä tukemaan. (Vainuvoima 2023).

Tukikoiran taas voi kouluttaa esimerkiksi erityistä tukea tarvitsevan lapsen arkea auttamaan erilaisissa tilanteissa. Koiran avulla lapsen on helpompaa suoriutua esimerkiksi siirtymätilanteissa paikasta toiseen tai ymmärtää aikuisen antamia kehotuksia. (Reunanen 2017.)

3.2 Kuulokoiran koulutus

Kuulokoirat koulutetaan reagoimaan erilaisiin ääniin ja ilmoittamaan niistä käyttäjälleen. Kuulokoira ilmoittaa äänistä käyttäjälleen koskettamalla häntä. Näitä ääniä voivat olla esimerkiksi ovikellon soiminen, postiluukun kolahdus, puhelimen hälytys tai palohälytys. Kuulokoirat voidaan myös kouluttaa herättämään käyttäjänsä puhelimen herätysäänien soidessa. (Nummisalo & Pikkarainen 2002.)

Soveltuakseen kuulokoiraksi ei koiran tarvitse olla mitään tiettyä rotua, tärkeämpää on tulevan kuulokoiran ominaisuudet (Nummisalo & Pikkarainen 2002). Toivottavia ominaisuuksia kuulokoiraksi sopivalle koiralle ovat sosiaalisuus ja hyvä terveys. On hyvä, jos koira on myös helposti motivoitavissa. (Suomen kuulo- ja tukikoirat ry 2023b.)

Kuulokoiraksi ei sovi koira, jolla on vahva tarve puolustaa käyttäjäänsä (SKTY 2023b), tai reaktiiviset koirat. Reaktiivisella koiralla tarkoitetaan, että koira reagoi vahvasti ympäristöönsä joko aktiivisesti, kuten haukkumalla, tai jäätymällä tilanteessa (Pohjola 2023). Nämä eivät luonnollisestikaan sovi ominaisuuksiksi kuulokoiralle, jonka pitäisi pystyä kulkemaan omistajansa mukana julkisilla paikoilla ja ilmoittamaan havaitsemistaan äänistä käyttäjälleen (SKTY 2023b).

Halutessaan kouluttaa koiransa Suomen kuulo- ja tukikoira yhdistyksen kautta, laitetaan yhdistykselle hakemus hakuajankautana, mikä on vuonna 2024 alkavaan koulutukseen toukokuun alusta elokuun loppuun saakka (Suomen kuulo- ja tukikoirat ry 2023b). Hakuajan loputtua seuraavan kahden kuukauden aikana yhdistys käsittelee saamansa hakemukset, sekä haastattelee mahdolliset asiakkaat. Asiakasvalinnat tehdään joulukuun aikana. (Suomen kuulo- ja tukikoirat ry 2022.)

Suomen kuulo- ja tukikoirat ry tarjoaa asiakkailleen mahdollisuuden saada vertaistukea muilta hyötykoirien käyttäjiltä. Heille on perustettu suljettu Facebook-ryhmä, sekä Whatsapp keskusteluryhmä, jossa he pääsevät keskustelemaan ja jakamaan kokemuksiaan muiden koiraansa hyötykoiraksi kouluttavien kanssa. (Suomen kuulo- ja tukikoirat ry 2023a.)

Vertaistukea ja lisätietoa yhdistyksen nykyisille ja entisille asiakkaille tarjotaan myös virtuaalikaupungin muodossa. Virtuaalikaupungit ovat maksuttomia webinaareja, joissa on jokaisella eri aiheesta kertova luento. Luennon jälkeen osallistujilla on mahdollisuus keskustella keskenään. (SKTY 2023a.)

Kuulokoiran varsinainen koulutusprosessi alkaa helmikuussa, jolloin järjestetään koulutuksen ensimmäinen lähijakso. Koulutuksen aikana yhdistyksellä lähijaksoja on kaksi, ensimmäinen keväällä ja toinen syksyllä, joille osallistuminen on edellytys koiran valmistumiselle. Tällä ensimmäisellä, viikonlopun mittaisella lähijaksolla tehdään koulutus sopimus, sekä sovitaan millaisia tehtäviä koiralle tullaan opettamaan. (SKTY 2023a.)

Kuulokoiran Suomen kuulo- ja tukikoirat ry käyttää toiminnassaan yhteistyökouluttajia, joita heillä on eri puolella Suomea (Reunanen 2017). Näistä yhteistyökouluttajista nimetään yksi koiraansa kouluttavalle henkilölle, joka pysyykin samana koko kuulokoiran koulutusprosessin ajan (Suomen kuulo- ja tukikoirat ry 2023a).

Lähijakson jälkeen tavataan yhteistyökouluttaja, jonka kanssa tehdään koulutussuunnitelma noin vuoden ajalle. Yhteisillä tapaamisilla kouluttaja antaa kuulokoiraa käsittelevälle henkilölle eväitä koiran kouluttamiseen itsenäisesti, ilman kouluttajan läsnäoloa. Koiran edistymisestä täytetään koulutusprosessin aikana myös treenipäiväkirjaa. (SKTY 2022.)

Suomen kuulo- ja tukikoira yhdistyksen kautta on mahdollista saada yhteensä 17 tuntia koulutuskäyntejä vuoden sisällä. Näihin tunteihin sisältyy kouluttajan tapaamiset, joko paikan päällä tai etänä ja muu kommunikointi esimerkiksi sähköpostein. Yleensä tapaamisia järjestetään noin yhdestä neljään kertaan kuukaudessa, joista vähintään yhtenä kertana tavataan kouluttaja paikan päällä. (Suomen kuulo- ja tukikoirat ry 2023a.)

Vuonna 2023 on näiden tapaamisten lisäksi otettu kokeiluun maksuttomat, etäyhteydellä järjestettävät koulutukset. Näiden etäkoulutusten aiheita ovat erilaiset koiraan ja koiran arkeen liittyvät asiat, kuten hihnäkäytös, istuminen ja leluista irrottaminen. Nämä etäkoulutukset eivät ole pakollisia. (SKTY 2023a.)

Syksyn lähijakson jälkeen kouluttajalle annetaan työnäyte, jossa hän voi arvioida koiran edistymistä. Työnäyte voi olla paikan päällä tapahtuvan näytteen lisäksi myös videoitu näyte koiran toiminnasta, jonka avulla kouluttaja voi varmistua koiran edenneen sovitulla tavalla. (SKTY 2023a.)

Ennen valmistumistaan kuulokoiraksi, koiran on suoritettava myös ympäristötesti, joka suoritetaan kaupungissa ja koirille sallituissa julkisissa tiloissa. Testin suoritettuaan valmistuu koira viralliseksi kuulokoiraksi ja saa itselleen ID-kortin ja työliivin. (SKTY 2023a). Tämän jälkeen kuulokoira saa kulkea käyttäjänsä mukana julkisissa tiloissa, samoin oikeuksin kuin esimerkiksi opaskoiratkin (Maa- ja metsätalousministeriön asetus elintarvikehygieniasta 318/2021, 26 §).

Kuulokoiran tulee vielä valmistumisen jälkeen osallistua kahteen ympäristötestin uusintaan. Ensimmäinen uusinta järjestetään kaksi vuotta valmistumisen jälkeen ja toinen neljän vuoden jälkeen. Nämä ympäristötestit suoritettuaan kuulokoira saa ID-korttiinsa uuden vuositarran, joka kertoo sen taitojen olevan ajan tasalla. Tästä eteenpäin työkäytössä oleva kuulokoira saa automaattisesti uuden tarran ID-korttiin kahden vuoden välein. (Suomen kuulo- ja tukikoirat ry 2023a.)

4 TULKKAUS JA TULKIN TEHTÄVÄ

Tulkin tehtävä on toimia tulkkina henkilöiden välillä, jotka haluavat kommunikoida keskenään, mutta heillä ei ole yhteistä kieltä (Napier, McKee & Goswell 2010, 2). Viittomakielen tulkki toimii kielen lisäksi myös kulttuurin ja sävyjen välittäjänä (Nuolijärvi 2006, 10-11).

Tulkkaustilanteessa on tulkin huolehdittava oikeasta sijoittumisesta. Hyvä paikka olisi puhujan vieressä, niin että tulkkausta tarvitseva näkee sekä puhujan, että tulkin kasvot. Tulkin on myös hyvä selvittää etukäteen, miten tulkkaustilanteessa mahdollisesti liikutaan. (Napier ym. 2010, 66-68.)

Viittomakielen tulkeilla on mahdollisuus käyttää erilaisia tulkkaustapoja työssään. Esimerkiksi simultaanitulkkauksessa tulkki tulkaa samaan aikaan lähdetekstin kanssa (Napier, ym. 2010, 28). Simultaanitulkaus on kuitenkin haastavaa, sillä tulkin on pidettävä viive mahdollisimman pienenä ehtiäkseen tulkata kaiken. Tämän vuoksi tulkki joutuu välillä turvautumaan poisjättöihin. (Rissanen 2006, 122.)

Konsekutiivitulkkauksessa tulkki vastaanottaa lähdetekstin osissa, joiden välissä tulkaa toiselle osapuolelle (Humphrey & Alcorn 2001. 7.24-7.25). Tätä tulkkaustapaa käytetään silloin, kun halutaan, että tulke on mahdollisimman lähellä alkuperäistä lähdettä, joten se on suosittu tapa esimerkiksi oikeustulkkauksessa (Napier, ym. 2010, 28-29).

Tulkin työskentelyn ohjenuorana toimii asioimistulkin eettiset ohjeet. Ohjeiden sisältö on tehty yhdessä eri tulkkausalan toimijoiden kanssa ja koskee kaikkia asioimistulkkia, riippumatta tulkkauskielestä tai -tavasta. Nämä ohjeet sisältävät erilaisia tulkin laadukkaaseen työhön olennaisesti liittyviä seikkoja, sekä toimintaa ennen ja jälkeen toimeksiantoa. (Kieliasiantuntijat 2023.)

Asioimistulkin eettisissä ohjeissa on kerrottu myös tulkkaukseen valmistautumisesta (Kieliasiantuntijat 2023). Tilanteessa, jossa tulkki ei saa etukäteen materiaaleja liittyen toimeksiantoon, pitää hänen itse selvittää, millaista sanastoa tilanteessa käytetään ja millaista tietoa hän mahdollisesti tarvitsee. (Roslöf & Veitonen 2006, 165.)

Valmistautumiseen liittyy olennaisesti myös selvittää, mikä työskentelytapa tilanteeseen sopisi parhaiten (Kieliasiantuntijat 2021). Ennen toimeksiantoa olisi siis hyvä esimerkiksi pohtia sopisiko aiemmin mainituista simultaani- vai konsekutiivitulkkaus tilanteeseen paremmin.

Asioimistulkin eettisissä ohjeissa kerrotaan tulkin roolista tulkkaustilanteen aikana. Ohjeiden kohdassa kahdeksan kerrotaan, ettei tulkin tehtävänä ole tehdä mitään tulkkaukseen kuulumattomia tehtäviä tai toimia tilanteessa avustajana. (Kieliasiantuntijat 2021.)

Tulkkauksen lisäksi tulkin on huolehdittava siitä, että ilmoittaa, jos tilanteessa on jotain tulkkauksen laatuun vaikuttavaa, esimerkiksi huono valaistus tai äänentoisto. Tulkin täytyy myös kertoa, jos tulkkaustilanne muuttuu jollakin merkittäväällä tavalla ja vaikuttaa tulkkaukseen. (Kieliasiantuntijat 2021.)

Riippuen tilanteen luonteesta; pituudesta ja haastavuudesta, tulkit suorittavat toimeksiannon joko yksin tai paritulkkauksena. Paritulkkauksessa toinen osapuoli toimii vastuussa olevan tulkin apuna; antaa mahdollisia puuttuvia viittomia, vuosilukuja ja nimiä. Tulkkausvuorot voidaan sopia joko etukäteen tai tulkkauksen aikana sopivissa kohdissa. (Humphrey & Alcorn 2001, 13.8-13.9; Napier ym. 2010, 143-146.)

Tulkkauksessa on mahdollista käyttää myös etätulkkausta, jossa tulkki ja asiakas ovat fyysisesti eri paikoissa ja tulkkaus tapahtuu esimerkiksi puhelimen tai tabletin välityksellä (Kansaneläkelaitos 2023a). Etätulkkaus yleistyi koronan myötä, mutta sen käyttö vaatii tulkilta hyvää tekniikan tuntemusta ja voi olla haastavampaa kuin paikan päällä tapahtuva tulkkaus (Messo & Pajunen 2022).

Tulkkauksen aikana tulkki voi tarkistaa epäselviksi jääneet asiat, jotta voi varmistua kaiken menneen oikein. Joissain tilanteissa voi olla myös olennaista tulkkaustilanteen jälkeen vielä selventää asiakkaalle jokin asia tai tilanne, josta on jotakin epäselvää jäänyt. Tätä kutsutaan jälkitulkkaukseksi. (Kalela 2010, 76.)

4.1 Tulkkauspalveluiden käyttö

Suomessa tulkkauspalvelulaki määrittelee, että kuulo- tai puhevammaisella henkilöllä on oikeus käyttää vähintään 180 tuntia tulkkausta yhden kalenterivuoden aikana. Tarvittaessa tulkkauspalvelua voi hakea lisää. Tulkkausta voi hakea myös maksimissaan kaksi viikkoa kestävälle ulkomaan matkalle. (Laki vammaisten tulkkauspalvelusta 133/2010.)

Tulkkauspalveluita koordinoi Kansaneläkelaitos, eli Kela, josta asiakas pääsääntöisesti tilaa itse tulkin tarvitsemaansa tilanteeseen. Poikkeuksena tästä ovat muun muassa perusopetus, päi-

vähoito ja tapaamiset sosiaalitoimessa. Näihin tilanteisiin tulkin tilaaminen on kunnan vastuulla, sillä oikeus tulkkaukseen perustuu muihin lakeihin, kuin vammaisten tulkkauspalvelulakiin. (Kuuloliitto 2021, 1, 11.)

Asiakkaan on mahdollista tehdä itselleen tulkkilista Kelalle, mikä tarkoittaa sitä, että toimeksianto tarjotaan ensisijaisesti listalla oleville tulkeille. Tämä tarkoittaa sitä, että asiakkaalla on mahdollisuus saada tilaukselleen tulkki, jolla tietää olevan esimerkiksi erityistä osaamista johonkin tiettyyn harrastukseen tai tilanteeseen. (Kansaneläkelaitos 2023b.)

4.2 Viittomakielelle tulkattu vuorovaikutustilanne

Tulkatussa vuorovaikutustilanteessa taitava tulkki tietää ja tunnistaa tulkattavien osapuolten mahdolliset kulttuurierot ja ottaa ne huomioon tulkkauksessaan. Joskus kuitenkin tilanteessa voi sattua tulkkausvirhe esimerkiksi väärän viittoman tai väärinymmärryksen vuoksi. Tulkilla on virheen huomattaessaan vastuu korjata se ja huolehtia työnsä laadukkuudesta. On kuitenkin toivottavaa, että tulkkausta käyttävät osapuolet huomauttavat, jos heille jää jotain epäselväksi. (Roslöf & Veitonen 2006, 174-178.)

Viittomakielelle tulkatun vuorovaikutustilanteen etuna on se, että tulkkaus voi tapahtua samanaikaisesti, eli simultaanisesti. Tästä huolimatta on hyvä muistaa, että tulkkausta käytettäessä on kommunikoinnissa yleensä pieni viive. Tulkkeessa tapahtuva viive voi olla isompi, jos tulkille on käsiteltävä asia entuudestaan tuntematon, eikä hän voi yhtään ennakoida tulkatessaan. (Napier ym. 2010, 28-29.)

Vuorovaikutustilanteissa tärkeää on myös nonverbaaliset, eli ei sanalliset viestintäkeinot ja yksi näistä on katsekontaktin ottaminen (Vilpa 2018). Tulkatussa vuorovaikutustilanteessa onkin tärkeää, että osoittaa puheensa ja katsoo keskustelukumppaniinsa, eikä tulkkiin (Kuurojenliitto 2023). Mielestäni etenkin viittomakielelle tulkatussa vuorovaikutustilanteessa tulee muistaa se, että viittomakielisen on välttämätöntä katsoa tulkkiä saadakseen toisen osapuolen viesti perille, joten tämä hieman katkaisee keskustelijoiden luontevaa vuorovaikutusta.

5 TYÖN TOTEUTUS

Tutkimusmenetelmäni oli tapaustutkimus, eli case-tutkimus, jonka tarkoituksena on tutkia tarkemmin yhtä tiettyä tapausta syvällisemmin ja mahdollisesti yleistää siitä saatuja tuloksia. Tapaustutkimuksessa on mahdollista käyttää useampia tiedonkeruu menetelmiä, joista haastattelu on yksi. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 1997, 134-135; Holopainen & Pulkkinen, 21.)

Opinnäytetyö toteutettiin kvalitatiivisena tutkimuksena, eli sen päämenetelmänä käytin haastattelua (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara, 1997, 205). Haastattelumuotona käytin puolistrukturoitua haastattelua, mikä tarkoittaa sitä, että haastattelun teema oli ennalta mietitty, mutta kysymysten järjestys saattoi vaihdella, eikä edennyt tiukasti lomakkeen mukaisesti (Hirsjärvi & Hurme, 2010, 47).

Sopivien haastateltavien löytämisessä minua auttoi työn tilaaja, Suomen kuulo- ja tukikoirat ry, jonka kautta sain mahdollisten haastateltavien yhteistietoja. Lopulta haastateltavakseni sain yhden koirankouluttajan ja yhden viittomakielisen kuulokoiran käyttäjän. Haastateltavat valikoituvat sen mukaan, että molemmilla oli omakohtaista kokemusta tulkatusta kuulokoiran koulutustilanteesta.

Haastattelukysymykset loin erikseen kuulokoiran käyttäjälle (Liite 1), sekä kuulokoiran kouluttajalle (Liite 2). Haastattelukysymykset koitin laatia niin, että saisin hyvän käsityksen tilanteeseen liittyvistä tekijöistä ja haastateltavieni henkilökohtaisista kokemuksista liittyen tulkattuun koulutustilanteeseen. Ennen haastattelujen toteutumista kävin kysymykset läpi vielä työn ohjaajan kanssa, jolta sain neuvoja kysymysten laatimiseen.

Ennen haastatteluja lähetin molemmille haastateltaville informointilomakkeen (Liite 3), jossa kerroin mitä varten haastattelut toteutetaan, sekä niiden tallentamisesta omaan käyttööni. Näin haastateltavat saivat kaiken tarpeellisen tiedon liittyen haastatteluun ja pystyivät antamaan siihen suostumuksensa.

Haastattelut toteutettiin etänä, hyödyntäen Zoom-ohjelmaa. Etänä tapahtuvia haastatteluja hie-man jännitin etukäteen, sillä teknologia tuo omat haasteensa tilanteeseen. Nämä haasteet koroistuvat viittomakielisessä vuorovaikutuksessa, sillä esimerkiksi kuvan laatu, valaistus ja viive voivat vaikuttaa paljonkin ymmärtämiseen.

6 TUTKIMUSTULOKSET

6.1 Tulkattu kuulokoiran koulutustilanne viittomakielisen asiakkaan näkökulmasta

Haastattelin viittomakielistä henkilöä, joka on kouluttanut omasta koirastaan kuulokoiran noin kaksi vuotta sitten. Hän kertoi käyttäneensä tulkkia kaikissa kuulokoiran koulutustilanteissa, joissa on ollut koirakouluttajan kanssa.

Haastateltavani kertoi koulutustilanteiden sujuneen hyvin, ilman mitään ongelmia. Hän kokee koulutustilanteessa käytettävän kielen olevan täysin arkikielen sanastoa ja jos jokin viittoma onkin puuttunut, on siitä selvitty sormittamalla. Sormittamisella tarkoitetaan viittomakielen sormiaakkosten käyttämistä (Papunet 2023).

Tulkin täytyy kuitenkin käyttää sormittamista harkiten, sillä kaikki viittomakieliset eivät välttämättä ymmärrä suomen kielen sanaa aakkostettuna. Joissakin tapauksissa, esimerkiksi nimien tai paikkojen kohdalla, on sormittaminen täysin perusteltua. (Roslöf & Veitonen 2006, 173.)

Kuulokoiran käyttäjä kertoo, että tulkit pääsääntöisesti osaavat sijoittua oikein ja tarvittaessa he ovat hyvin vaihtaneet pyynnöstä paikkaa, jos sille on ollut tarvetta. Paras paikka tulkille on ollut kouluttajan vieressä niin, että myöskin ulkona kävellessä on viittomakielisen helppo nähdä sekä tulkki, että kouluttaja.

Luvussa neljä puhuttiinkin tulkin hyvästä sijoittumisesta ja siitä huolehtimisesta. Tämä on hyvä esimerkki siitä, että tulkin pitää kyetä huolehtimaan oikeasta paikasta myöskin liikkeen aikana ja tarvittaessa kuuntelemaan asiakkaan antamia ohjeita sijoittumisesta.

Kysyttäessä, että millaista yhteistyötä tulkki voisi tehdä asiakkaansa tai kouluttajan kanssa, vastaus on yksinkertaisesti ”Ei mitään”. Haastelevani kokee, että tulkin tehtävä on puhtaasti välittää kieltä. Hän nostaa esille kuitenkin tulkin oikeuden tarvittaessa keskeyttää tilanne, jos hänen tarvitsee tarkistaa jotakin tai ei esimerkiksi kuullut kunnolla.

Tästä tulkin tilanteen keskeyttämisestä kerroin luvussa neljä, jossa todettiin sen olevan tulkin vastuu varmistaa, että tulkkia parhaan kykynsä mukaisesti. Mielestäni on hienoa, että myös tulkin käyttäjä näkee sen hyvänä asiana ja tulkin oikeutena tehdä niin.

Haastateltavani kertoo, ettei koe tilanteen tarvitsevan minkäänlaista valmistautumista tulkin puolelta, riittää kun tulee paikalle ja tulkkaa rennosti. Itse viittomakielen tulkkioiskelijana uskon tämän olevan mahdollista rautaiselle ammattilaiselle, jolla on monen vuoden kokemus takanaan tulkkauksesta. Vastavalmistuneen tulkin tulee kuitenkin tehdä paljon töitä päästääkseen tuolle tasolle, että voi rennosti saapua vaan paikalle.

Tulkin aiemmalla tietotaidolla on kuitenkin tässäkin kohtaa hyötyä. Kokematonkin tulkki voi pärjätä paremmin joissain tulkkaustilanteissa kuin pitkän tulkkauskokemuksen omaava tulkki, jos hänellä on aiempaa tietoa aiheesta (Napier ym. 2010, 35).

Useamman kysymyksen yhteydessä, haastateltavani tuo esille tulkin aiemman koirakokemuksen ja sen vaikutuksen tilanteeseen. Hän kokee tämän olevan myönteinen ja tilannetta sujuvoitettava tekijä, muttei kuitenkaan välttämätöntä tulkkausta ajatellen. Haastateltava kuitenkin kertoi, että tulkeille, joilla ei ole kokemusta koirista, on pitänyt esimerkiksi selittää tarkemmin, mitä kuulokoirat tekevät.

Tämä haastateltavani antama esimerkki jäi pohdituttamaan minua pitemmäksi aikaa. Luvussa neljä kerroin tulkin vastuusta valmistautua tulkkaukseen asiaankuuluvalla tavalla ja materiaalien puuttuessa ottavansa itse selvää tilanteessa mahdollisesti käytettävistä termeistä. On siis selvää, että tässä esimerkin tapauksessa tämä ei syystä tai toisesta ole toteutunut.

Haastateltava ei oleta myöskään, että kouluttaja tietää ennen koulutustilannetta mitään esimerkiksi viittomakielen tulkin työstä, eikä oleta kouluttajan osaavan viittoa yhtään. Hän toteaa, että olisi kyllä mukavaa, jos olisi kouluttaja, joka on kiinnostunut viittomakielestä, mutta tois-taiseksi on tarvinnut aina tulkin koulutustilanteisiin. Hän toteaa, ettei koskaan ole käynyt on-neksi niin, ettei tulkkia olisi saatu koulutustilanteeseen.

6.2 Tulkattu kuulokoiran koulutustilanne kouluttajan näkökulmasta

Haastattelemani koirakouluttaja kertoo, että viittomakielen tulkkausta ei hirveän useasti tarvita kuulokoiran koulutustilanteissa, sillä monella kuulovammaisella asiakkaalla on implantti. Implantilla tarkoitetaan tässä sisäkorvaistutetta, eli kuuloapuvälinettä, joka asetetaan leikkauksen avulla. Sisäkorvaistutteen nuorena saanut henkilö pystyy todennäköisesti kommunikoimaan täysin puheen varassa. (Lapci ry 2023).

Kouluttaja kertoo hänellä olevan kokemusta hyvin vaihtelevasti sujuneista tulkatuista koulu-tustilanteista. Jotkut on sujuneet todella hyvin ja toiset ei niinkään hyvin.

Onnistuneista tulkatuista koulutustilanteista hän kertoo, että hänen ja asiakkaan välinen vuoropuhelu on sujunut ikään kuin välissä ei tulkkia olisikaan ollenkaan. Onnistuneessa tilanteessa he saavat vietyä koulutusta jouhevasti eteenpäin, eikä tulkki vaikuta tilanteeseen.

Hankaluuksia hän kertoo olevan sellaisissa tilanteissa, joissa tulkilla ei ole käsitystä käytettävistä sanastosta tai kokemus koirista puuttuu. Kuten haastateltava kuulokoiran käyttäjä, myös kouluttaja tuo esille myönteisenä asiana tulkin aiemman kokemuksen koirista. Hän kertoo esimerkkinä tilanteen, jossa on joutunut selittämään tulkille tarkemmin, mistä itse puhuu ja vasta tämän jälkeen tulkki on voinut välittää viestin viittomakieliselle.

Kuten kuulokoiran käyttäjän haastattelussa, myös tässä korostuu luvussa neljä kertomani tulkin vastuu valmistautua toimeksiantoihin. Kouluttajan esimerkissä tulkin puutteelliset tiedot aiheuttavat selvästi tulkkaustilanteen pitkittymistä. Toisaalta varmistaessaan epäselvän asian tulkki kuitenkin huolehtinut siitä, että kuulokoiran käyttäjä saa tarvittavan tiedon.

Haasteiksi hän mainitsee myös sen, jos tulkki ei osaa suhtautua tarpeeksi neutraalisti ja vähäeleisesti koiraan, jolloin se saattaa kiinnittää liikaa huomiota tulkkiin. Omat haasteensa tilanteeseen tuo myös se, että tulkattu koulutustilanne saattaa helposti venyä, jolloin koiran vireystaso ei pysy tarvittavalla tasolla koulutukseen.

Vireystasoon ja tilanteen venymisen haasteeksi kouluttaja nostaa esille eritoten koiran tylsistymisen ja sen tuomat haasteet. Tylsistyessään koira herkästi keksii itse itselleen tekemistä (Dunphy 2010, 102-103) ja saattaa kiinnittää enemmän huomiota ympärillään oleviin asioihin, kuten tässä tilanteessa tulkkiin.

Kouluttaja kertoo valmistautuvansa koulutustilanteisiin miettimällä etukäteen sellaiset paikat osallistujille, että kaikki näkevät toisensa ongelmitta. Viittomien osaamisesta hän ajattelisi olevan hyötyä, jotta voisi kommunikoida myös itse suoraan asiakkaalle. Hän kertookin opiskelleensa tukiviittomia aloittaessaan kuulokoirien koulutusta ja koki sen olleen hänelle hyödyksi ja auttanut ymmärtämään tilannetta paremmin.

Tukiviittomilla tarkoitetaan yksittäisiä perusviittomia, joita käytetään puheen täydentämisessä ja tukemisessa. Tukiviittomia voidaan käyttää esimerkiksi lasten kanssa, joiden puheen tuottaminen on jostain syystä viivästynyt. (Papunet 2020.)

Puhuttaessa tulkin ja kouluttajan mahdollisesta yhteistyöstä, hän esittää toiveen siitä, että tulkki voisi tulla vähän etukäteen paikalle, jotta he voisivat keskustella tilanteen kulusta ennen sen

alkamista. Hän kuvaileekin joidenkin tulkkien keskittyvän vain kielen kääntämiseen, jopa ”robottimaisesti”. Hän pohtii veisikö se koulutustilannetta sujuvammin eteenpäin, jos tulkkien suhtautuminen olisi kielen kääntäjänä toimimisen sijasta enemmän asiakaspalvelulähtöinen.

Tämä oli mielestäni todella mielenkiintoinen näkökulma tulkin tehtävään. Meille tulkkiopiskelijoille on paljon puhuttu siitä, mikä tulkin rooli on tulkkaustoimeksiannolla ja tässä vaiheessa opintoja se tuntuu itselle tutulle asialle, että tulkki keskittyy kielen välittämiseen.

Kouluttaja kertoo, että tulkkien välillä on eroa ja joukosta erottuu selkeästi he, joilla on aiempaa koirakokemusta ja heidän kanssa kokee yhteistyön sujuvan hyvin. Hän kuitenkin kokee, että pääsääntöisesti tulkit ovat pärjänneet hyvin koulutustilanteissa ja tulkkauksen olleen ymmärrettävää.

Hän kertoo tulkkien myös tarvittaessa osaavan kysyä häneltäkin tarkentavia kysymyksiä, jos jokin asia on jäänyt epäselväksi. Kouluttaja kokee sen positiivisena asiana, että tulkit varmistavat viestin välittyneen hyvin.

Tulkkaustilanteessa kouluttaja kokee tärkeänä sen, ettei tulkkeen viive pääse kasvamaan liian pitkäksi, sillä se saattaa katkaista kuulokoiran käyttäjän ja koiran välisen yhteistyön. Siksi esimerkiksi koiran palkkaaminen oikeasta suorituksesta tapahtuu niin, että kouluttaja antaa merkin, kun koiran käyttäjä voi antaa palkan, eikä tämä viesti kulje tulkin kautta. Kouluttaja kertoo, että tämän vastuun merkin antamisesta hän on voinut antaa joillekin tulkeille, joilla on aiempaa kokemusta koirista.

Luvussa neljä kerroinkin, että asioimistulkkien eettisiin ohjeisiin on määritelty tulkin tehtäviin kuuluvan vain tulkkaukseen liittyvät tehtävät (Kieliasiantuntijat 2021). Tässä kuulokoiran koulutustilanteessa merkin antaminen siis hieman poikkeaa näistä eettisistä ohjeista, mutta toisaalta on taas loistava esimerkki siitä, millaista yhteistyötä tulkki voisi tilanteessa tehdä kouluttajan kanssa ja omalta osalta sujuvoittaa tilanteen kulkua.

Yleensäkin suostuessaan ylimääräiseen tehtävään toimeksiannon aikana, voi tulkki aiheuttaa haittaa kollegoilleen. Mahdollisuutena on, että jatkossa samaan tilanteeseen tulevilta tulkeilta odotetaan samaa käytöstä ja saattaa asettaa tehtävistä kieltäytyvän tulkin ikävään asemaan.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Molemmissa haastatteluissa nousee tärkeänä asiana tulkin oma aiempi kokemus koirista ja sen hyödyllisyys tulkatussa kuulokoiran koulutustilanteessa. Tämä sai minut ymmärtämään vahvemmin sen, että kaikesta tulkin omaavasta tietotaidosta on todennäköisesti hyötyä jossain kohtaa hänen uraansa.

Tulkkien on siis hyvä rohkeasti tuoda ilmi omia vahvuuksiaan ja mielenkiinnon kohteita, oli se sitten elokuvien katselua tai pitsin nylpläystä. Asiakaskunnasta löytyy hyvin todennäköisesti joku samat mielenkiinnon kohteet jakava henkilö, joka tulkkaustilanteessa hyötyisi juuri sen aiheen sanaston tietämyksestä.

Meille tulkkioiskelijoille on opintojen aikana muistutettu useampaan otteeseen siitä, että tulkin on hyvä olla kiinnostunut kaikesta ympärillään ja pidettävä oma yleissivistys hyvällä tasolla. Itselleni tämä asia valkeni paremmin tämän opinnäytetyön parissa työskennellessä ja kuullessani siitä, miten tulkin aiempi kokemus aiheeseen vaikuttaa käytännössä tulkkaustilanteeseen.

Kaikkea ei tietenkään voi tulkkikaan tietää, mutta näiden haastattelujen tekeminen vahvisti minussa halua tutustua paremmin ja syvällisemmin tulkkaustilanteiden aiheeseen ja sanastoon etukäteen. Muutamasta lisäharrastuksesta ei olisi myöskään haittaa.

Jäin haastatteluiden jälkeen pohtimaan enemmän myös tulkin vaihtuvuuden vaikutusta kuulokoiran tulkattuun koulutustilanteeseen. Jokaisella tulkilla on kuitenkin oma käsiala ja koska koirankoulutuksessa ei ole vakiintuneita viittomia, vaihtelee todennäköisesti myös heidän käyttämät viittomat.

Tässä asiassa auttaa, jos asiakkaat muistavat hyödyntää tulkkilistaa, mutta etenkin pienemmillä paikkakunnilla epäilisin, että tulkin saaminen ei ole niin helppoa. Ei voi siis olla varma siitä, että juuri se asiakkaan toivoma tulkki pääsee tulemaan toimeksiannolle.

Pidin sitä kuitenkin todella positiivisena asiana, että Suomen kuulo- ja tukikoirayhdistyksen kautta koiraansa kouluttavan henkilön yhteistyökouluttaja pysyy samana koko koulutuksen ajan. Tämä vähentää kuulokoiran koulutustilanteessa tapahtuvaa vaihtuvuutta ja auttaa myös koiraa sopeutumaan tilanteeseen paremmin.

Kouluttajan pysyessä samana, on luottamuksellisen asiakassuhteen luominen helpompaa ja antaa sen onnistumiselle paremmat mahdollisuudet. Kun asiakassuhde kouluttajan ja koiran ohjaajan välillä on vahva, ei tulkin vaihtuminen vaikuta siihen niin paljon.

7.1 Asetetun tavoitteen saavuttaminen

Tämän opinnäytetyön alussa kerroinkin tutkimuskysymykseni, jotka olivat:

1. Miten viittomakielelle tulkattu kuulokoiran koulutustilanne näyttäytyy kuulokoiran kouluttajan ja kuulokoiran käyttäjän näkökulmasta?
2. Mitä asioita tulee huomioida, jotta viittomakielelle tulkattu koulutustilanne olisi sujuva?

Koen saaneeni näihin kysymyksiin vastauksen ainakin näiden kahden haastateltavani osalta. Olisi ollut antoisaa saada kuulla useammankin henkilön kokemuksia ja ajatuksia tulkatuista koulutustilanteista ja toivonkin todella, että joku tarttuu aiheeseen tulevaisuudessa.

Käymäni keskustelut olivat todella mielenkiintoisia ja jo nämä kaksi haastattelua avasivat hyvin tilanteen mahdollisia haasteita, joita yritän tekemieni muistilistojen avulla mahdollisuuksien mukaan helpottaa.

Tekemieni haastattelujen perusteella tein kaksi muistilistaa, joista on helppo ennen tulkattuun koulutustilanteeseen osallistumista kerrata nopeasti huomioitavat asiat. Muistilistat tein kuulokoiran viittomakielelle tulkattuun koulutustilanteeseen osallistuvalla viittomakielen tulkille (Liite 4), sekä kuulokoiran kouluttajalle (Liite 5).

Näihin muistilistoihin nostin joitakin asioita, jotka nousivat esiin tietoperustaa laatiessa. Kuitenkin suurimmat ja tärkeimmät oivallukset listoihin liittyen syntyivät haastatteluiden aikana haastateltavieni kertomista kokemuksista ja näkemyksistä.

Muistilistojen teossa haasteeksi osoittautuikin toissijaisen tiedon karsiminen ja oleellisten asioiden esille nosto. Koska tavoitteeni oli tehdä niistä mahdollisimman helppolukuiset ja kivat katsoa, oli tekstin määrästä oltava todella tarkka.

Ratkaisin tämän haasteen pohtimalla juuri ne ydinasiat, jotka koen kuulokoiran tulkatussa koulutustilanteessa olevan merkityksellisiä viittomakielen tulkin, sekä kuulokoiran kouluttajan roolissa. Muistilistoihin laitoin alareunaan vinkkejä valmistautumiseen-kohdan, jossa oli lähteitä, joiden avulla voi etukäteen lukea lisää tietoa ja valmistautua tilanteeseen.

Muistilistojen visuaalista ulkonäköä koitin piristää aiheeseen sopivilla pienillä kuvilla, jotta se ei olisi vain tekstiä. Molempiin muistilistoihin lisäsin hieman vihreää väriä, yhdistyksen logon väriteemaa mukailleen.

7.2 Työn toteutuksen eettisyys

Tähän opinnäytetyöhön haastattelin kahta henkilöä. Koska opinnäytetyöni aihe ei ole yleinen, minun täytyi pitää erityistä huolta siitä, etten tässä kerro yksityiskohtia, joista haastateltavat olisi mahdollista tunnistaa.

Haastattelujen jälkeen jäin pohtimaan sitä, että kuinka paljon haastateltavieni vastauksiin vaikutti se, että kysyjänä oli viittomakielen tulkkiopiskelija. Kuulokoiran käyttäjän vastaukset tulkkausta koskeviin kysymyksiin lämmittivät epävarmana opiskelijana mieltäni, sillä ne olivat kannustavia ja lohduttavia. Pohdin kuitenkin, olisiko vastaukset olleet erilaisia, jos kysyjänä olisikin ollut esimerkiksi toinen tulkattuja koulutustilanteita kokenut kuulokoiran käyttäjä.

Arja Kuula (2011) antaa esimerkin väitöskirjasta, jossa tutkittiin ihmisten suhtautumisesta seksuaalivähemmistöihin sotien jälkeen Suomessa. Tämän väitöskirjan tekijä kuuluu itsekin tutki- maansa vähemmistöryhmään, mutta päätti jättää tämän asian kertomatta tutkittaville henki- löille. Tämä johti siihen, että hän sai kuulla epämiellyttäviäkin mielipiteitä ja asenteita, jotka koskivat myös häntä itseään. Hän oli kuitenkin tehnyt päätöksen pysyä näissä tilanteissa puh- taasti tutkijan roolissa ja pysyä kiusallisissakin tilanteissa neutraalina. (Kuula 2011, 154.)

Voi siis tosiaan olla, että itsekin olisin saanut kuulla itselleni kiusallisilta tuntuja kokemuksia ja ajatuksia, jos haastateltaville olisi tuleva ammattini ollut pimennossa. Tässä tapauksessa oli kuitenkin olennaista, että haastateltavat tiesivät työn taustat, sillä kyseessä on opinnäytetyö.

7.3 Tulosten luotettavuus ja yleistettävyyys

Tutkimukseni tulokset rajoittuvat nyt kahden henkilön näkökulmaan, joten otanta on tässä ta- pauksessa todella suppea. Tämän vuoksi tutkimustulokseni eivät ole yleistettäviä ja pohjautuvat hyvin pitkälti mielipiteisiin ja henkilökohtaisiin kokemuksiin.

Toisen haastatteluista toteutin suomalaisella viittomakielellä, joka ei ole oma äidinkieleni. Riski väärinymmärryksiin puolin ja toisin oli siis varsin huomattava, sillä kysymykset eivät mieles- täni olleet helpoimmasta päästä.

Voi hyvin olla, että suomalaisen viittomakielen paremmin taitava henkilö olisi saanut kysymyksiin varmasti enemmän syvyyttä ja ulottuvuutta. Nyt kysymykset jäivät aavistuksen pintapuolisiksi johtuen kielitaidostani. Vieraalla kielellä ajatellessa, saatamme yksinkertaistaa kieltä paljon ja oma persoonallisuuskin voi tuntua sen vuoksi erilaiselta (Dufva & Isoherranen 1997)

Koen kuitenkin haastattelutilanteen menneen hyvin ja sain selville viittomakielisen henkilön näkökulmaa tulkatusta koulutustilanteesta. Tarvittaessa hyödynsin tarkentavia lisäkysymyksiä tai selitin kysymystäni hieman toiselle tavalla, jotta haastateltavan oli mahdollista vastata kysymykseeni.

7.4 Jatkotutkimusmahdollisuudet

Kuulokoirien koulutusta olisi mielenkiintoista tutkailla enemmänkin ja laajemmalla otannalla. Esimerkiksi kyselyn avulla olisi mahdollista saada useamman kuulokoiran käyttäjän kokemukset ja näkemykset tulkatun koulutustilanteen toimivuudesta.

Myös viittomakielen tulkeilta olisi mielenkiintoista kuulla heidän kokemuksiaan ja ajatuksia tulkatusta kuulokoiran koulutustilanteesta. Aineistoa olisi hyvä kerätä esimerkiksi Webropol-kyselyllä, jotta siihen on mutkatonta vastata ja sitä on helppo jakaa ammattitulkkinäkökulmille.

Alun perin yksi pohdintani aiheista oli, että miten eri tavoin tulkkien mahdollisesti vaihtelevat viittomavalinnat vaikuttavat koulutustilanteessa. Ainakaan tällä hetkellä ei viittomapankeista löydy juurikaan koiran koulutukseen liittyviä viittomia, joten siinä olisi loistava tutkimusmahdollisuus. Uskoisin, että tilanteessa poistuisi ainakin yksi sitä hankaloittava tekijä, jos tulkeilla olisi mahdollisuus samaa lähdettä käyttäen valmistautua kuulokoiran koulutustilanteeseen.

Mahdollisen kuulokoirien, tai yleisestikin koirien koulutukseen liittyvän viittomapankin voisi myös mainita muistilistoissa. Näin sekä viittomakielelle tulkattuun koulutustilanteeseen osallistuvalla koiran kouluttajalla, että viittomakielen tulkilla olisi mahdollisuus halutessaan kerrata ja tutustua tilanteeseen sopiviin viittomiin.

Työn tilaaja, Suomen kuulo- ja tukikoirat ry varmasti hyötyisi myös tutkimuksesta, jossa selvittäisiin heidän rooliaan ja mahdollisuutta vaikuttaa omalta osaltaan tulkattuun koulutustilanteeseen. Uskoisin, että tutkimuksen voisi toteuttaa parhaiten sisällyttäen siihen kuulokoirien lisäksi myös muut hyötykoirien käyttäjät.

Nämä toteutuneet haastattelut herättivät mielenkiintoni myös siitä, miten eri tavoin tässä tapauksessa kuuleva osapuoli, sekä kokenut viittomakielentulkin käyttäjä näkivät tulkin tehtävän samassa tilanteessa. Olisikin mielenkiintoista pureutua siihen, kuinka erilaisia näkökulmia tulkin käyttöön liittyykään ja mistä ne mahdollisesti johtuvat.

LÄHTEET

- Autio, Mari & Lax Sara 2014. ”Mihin korvia tarvitsee, kun on kuulokoira?” Kuulokoiran merkitys kuulovammaiselle. Hämeen ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö. Viitattu 10.4.2023. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201401291814>
- Dogio 2021. Koiran käyttäytymistarpeet. Blogi. Viitattu 20.4.2023. <https://dogio.fi/blog/koiran-kayttaytymistarpeet/>
- Dufva, Hannele & Isoherranen Sari. 1997. Kääntyvätkö ajatukset vieraalle kielelle? Käsitteitä vieraan kielen käytöstä. AFinLAN vuosikirja 27. Viitattu 24.4.2023. <https://jyu.finna.fi/Record/journalfi.article59782>
- Dunphy Heather 2010. The secret language of dogs. How to communicate with your dog. London: Apple press
- Frantsi, Nina 2022. Mikä maksaa? Kohti tuloksellisuuden arviointia Suomen kuulo- ja tukikoirat ry:ssä. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Yhteisöpedagogi. Opinnäytetyö (YAMK). Viitattu 10.4.2023 <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-202205179790>
- Gerritsen, Resi & Haak Ruud & Prins Simon. 2013. Koiran käyttäytymisen perusteet. Suomen-
tanut Elina Lustig. Sitruuna kustannus oy.
- Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena. 2010. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö.
- Hirsjärvi, Sirkka & Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 1997. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Hoffman, Matthew. 1999. Koiran etikettiopas. Toimittanut Matthew Hoffman.
- Holopainen, Martti & Pulkkinen, Pekka. 2012. Tilastolliset menetelmät. 5.-7. painos. Helsinki: Sanoma Pro Oy.
- Humphrey, Janice H. & Alcorn, Bob J. 2001. So you want to be an interpreter? An introduction to sign language interpreting. Third edition. Amarillo, Texas: H&H Publishers.
- Hypokoira ry 2023. Hypokoirat avustavat diabeetikoita arjessa, työssä, ja harrastuksissa. Viitattu 1.5.2023. <https://hypokoira.fi/mika-on-hypokoira/>
- Invalidiliitto 2023. Avustajakoirat. Viitattu 1.5.2023. <https://www.invalidiliitto.fi/tukea/avustajakoirat>
- Kalela, Esa. 2010. Etiikka tulkkaustilanteissa viittomakieli- ja kuulovammaisalalla. Helsinki: Kuuloliitto ry.
- Kansaneläkelaitos 2023a. Etätulkkaus. Viitattu 6.5.2023. <https://www.kela.fi/vammaisten-tulkkauspalvelu-etatulkkaus>
- Kansaneläkelaitos 2023b. Henkilökohtainen tulkkilista. Viitattu 15.3.2023. <https://www.kela.fi/vammaisten-tulkkauspalvelu-tulkkilista>

- Kennelliitto 2023a. Uusi koirakanta-arvio kertoo: Suomessa on yli 800 000 koiraa, joista yli 580 000 on Suomen Kennelliiton rekisterissä. Julkaisu 15.3.2023. Viitattu 4.5.2023 <https://www.sttinfo.fi/tiedote/uusi-koirakanta-arvio-kertoo-suomessa-on-yli-800-000-koiraa-joista-yli-580-000-on-suomen-kennelliiton-rekisterissa?publisherId=1744&releaseId=69969253>
- Kennelliitto 2023b. Hyötykoirat. Viitattu 23.4.2023. <https://www.kennelliitto.fi/koirat/hyotykoirat>
- Kennelliitto 2023c. Poliisikoirat. Viitattu 23.4.2023. <https://www.kennelliitto.fi/koirat/hyotykoirat/virkakoirat/poliisikoirat>
- Kieliasiantuntijat 2021. Asioimistulkin ammattisäännöstö. Viitattu 7.5.2023. <https://kieliasiantuntijat.fi/wp/wp-content/uploads/2021/01/Asioimistulkin-ammattisaannosto-2021-web.pdf>
- Kieliasiantuntijat 2023. Asioimistulkin ammattisäännöstö. Viitattu 7.5.2023. <https://kieliasiantuntijat.fi/fi/kieliasiantuntija-tyossa/ammattisaannosto-ja-lainsaadanto/asioimistulkin-ammattisaannosto/>
- Kinnunen, Annu & Koskinen, Katariina 2017. Liikkeelle mars! Koirien tottelevaisuuskoulutus viittomakielelle tulkkauksen näkökulmasta. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Viittomakielen ja tulkkauksen koulutus. Opinnäytetyö. Viitattu 10.4.2023. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201705178732>
- Kontturi, Maria & Pekkarinen, Vilma 2013. Musta vyö tulkkauksessa. Näkökulmia kamppailulajien tulkkaukseen. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Viittomakielen ja tulkkauksen koulutus. Opinnäytetyö. Viitattu 10.4.2023. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201304285354>
- Korri, Susanna & Korri, Juha. 2010. Tavoitteena huippukoira. Koiran tottelevaisuuskoulutus. WSOY
- Kuuloliitto 2021. Opas tulkkauspalvelusta. Viitattu 7.5.2023. https://www.kuuloliitto.fi/wp-content/uploads/2022/01/Opas-tulkkauspalvelusta_2021.pdf
- Kuuloliitto 2023. Kuulo. Viitattu 8.5.2023. <https://www.kuuloliitto.fi/kuulo/>
- Kuurojen liitto 2023. Viittomakielinen työntekijä. Tiedote. Viitattu 8.5.2023. <https://kuurojenliitto.fi/wp-content/uploads/2020/12/Tiedote-tyoelamatulkkauksesta-tyonantajalle-suomi.pdf>
- Laitinen, Päivi 2010. Viittomakielen tulkin ammatillisuus pitkäkestoisessa harrastustulkkauksessa. Diakonia-ammattiakademian koulutuskeskus. Viittomakielentulkki. Opinnäytetyö. Viitattu 10.4.2023. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201005179453>
- Laki vammaisten tulkkauspalveluista 133/2010. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2010/20100133>
- Lapci ry 2023. Sisäkorvaistute. Viitattu 23.4.2023. <https://lapci.fi/sisakorvaistute/>
- Leinikka, Mirja 2021. Koiran vire ja vireenhallinta on tasapainon etsimistä. Ilotraining-blogi. Viitattu 21.4.2023. <https://koirakouluverkossa.fi/blogs/ilotraining/koiran-vire-ja-vireenhallinta-on-tasapainon-etsimista>

- Maa- ja Metsätalousministeriön asetus elintarvikehygieniasta 318/2021. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2021/20210318>
- Mann, Steve. 2019. Easy peasy puppy squeezey. London: Blink publishing.
- Messo, Matleena & Pajunen, Marianna 2022. Etätulkkaus toimivaksi. Opas viittomakielen etätulkkaukseen. Viitattu 5.5.2023. <https://kieliasiantuntijat.fi/opas-viittomakielen-etatulkkaukseen/>
- Napier, Jemina & McKee, Rachel & Goswell, Della. 2010. Sign language interpreting. Theory & practice in Australia & New Zealand. Second edition. Sydney: The federation press.
- Nuolijärvi, Pirkko 2006. Johdanto: Ensikieli ja sillanrakentajat. Teoksessa Niina Hytönen & Terhi Rissanen (toim.) Käden käänteessä. Helsinki: Oy finn lectura ab, 10-16.
- Nummisalo, Rilla & Pikkarainen, Outi & Kantinkoski, Mia. 2002. Kuulokoiran hankkijan opas. Toinen painos. Helsinki: Kuulokoirayhdistys ry
- Papunet 2020. Tietoa puhevammaisuudesta. Tukiviittomat kommunikoinnissa. Viitattu 8.5.2023. <https://papunet.net/tietoa/tukiviittomat-kommunikoinnissa>
- Papunet 2023. Tietoa puhevammaisuudesta. Muu viittomakommunikaatio. Viitattu 15.4.2023. <https://papunet.net/tietoa/muu-viittomakommunikaatio>
- Pohjola, Jaana 2023. Koiran koulutus. Millainen on reaktiivinen koira? Viitattu 25.4.2023. <https://elainkoulutus.fi/koiran-koulutus-millainen-on-reaktiivinen-koira/>
- Reunanen, Elisa 2017. Lapsen tukikoira auttaa ymmärtämään ja ohjaa lasta. Artikkelinä 9.10.2017. Viitattu 1.5.2023. <https://sporttirakki.fi/2017/10/09/lapsen-tukikoira-auttaa-ymmartamaan-ja-ohjaa-lastaa>
- Rissanen, Terhi 2006. Typologis-kontrastiivinen kuvausmalli. Teoksessa Niina Hytönen & Terhi Rissanen (toim.) Käden käänteessä. Helsinki: Oy finn lectura ab, 121-126.
- Roslöf, Raija & Veitonen, Ulla 2006. Tavoitteena toimivat tulkkausikäytännöt. Typologis-kontrastiivinen kuvausmalli. Teoksessa Niina Hytönen & Terhi Rissanen (toim.) Käden käänteessä. Helsinki: Oy finn lectura ab, 163-179.
- SporttiRakki Toimitus 2022. Suomen ensimmäinen virallinen epileptikon tukikoira valmistui. Julkaistu 12.2.2022. Viitattu 1.5.2023. <https://sporttirakki.fi/2022/02/12/suomen-ensimmaisen-virallinen-epileptikon-tukikoira-valmistui/>
- Suomen kuulo- ja tukikoirat ry 2022. Suomen kuulo ja tukikoirat 16.6.2022. 11/15/20
- Suomen kuulo- ja tukikoirat ry 2023a. Koirakoiden käsikirja. Ei julkaistu.
- Suomen kuulo- ja tukikoirat ry 2023b. Koulutus. Viitattu 2.5.2023. <http://www.koiratukena.fi/koulutus/>
- Suomen kuulo- ja tukikoirat ry 2023c. Yhdistys. Viitattu 1.3.2023. <http://www.koiratukena.fi/yhdistys-2/>
- Suomen palveluskoiraliitto 2021. Harrastuksena palveluskoira. Päivitetty 4.3.2021. Viitattu 1.5.2023. <https://www.palveluskoiraliitto.fi/spkl-ry/palveluskoiratoiminta.html>
- Vainuvoima 2023. Tukikoirat. Viitattu 1.5.2023. <https://www.vainuvoima.fi/fi/sivut/tukikoirat>

Vilpa, Titta 2018. Nonverbaalinen viestintä vuorovaikutustilanteissa. Blogi. Viitattu 8.5.2023.
<https://blog.kuulu.fi/nonverbaalinen-viestinta-vuorovaikutustilanteissa>

LIITTEET

Liite 1. Haastattelukysymykset kuulokoiran käyttäjälle

Milloin aloitit koirasi kouluttamisen kuulokoiraksi?

Missä vaiheessa koulutusprosessia olette nyt?

Käytätkö tulkkia koulutustilanteessa?

Miten tulkkaus koulutustilanteissa on mielestäsi sujunut?

Miten tulkit ovat mielestäsi onnistunut tehtävässään koulutustilanteissa tulkatessaan?

- Viittomien ja käsitteiden hallinta?
- Koulutustilanteen aikaisen vuorovaikutuksen sujuvuus?
- Tulkkauksen ymmärrettävyys?
- Sijoittuminen koulutustilanteissa?
- Yhteistyö sinun, kouluttajan kanssa?
- Mitkä asiat ovat mielestäsi sujuneet hyvin/onnistuneet?
- Millaisia vaikeuksia/haasteita/puutteita tilanteissa on ollut?
- Millä tavalla tulkki on mielestäsi vaikuttanut tilanteen kulkuun?
- Muuta?

Miten tulkin kannattaisi mielestäsi valmistautua kuulokoiran koulutustilanteeseen?

Mitä tulkin olisi mielestäsi hyvä tietää, ymmärtää kuulokoiran koulutustilanteeseen liittyen?

Mitä tulkin olisi mielestäsi hyvä ottaa huomioon kuulokoiran koulutustilanteessa?

Mitä kuulokoiraan liittyviä asioita tulkin olisi hyvä tietää/ymmärtää?

Mitä kuulokoiran ja kuulokoiran käyttäjän väliseen suhteeseen, vuorovaikutukseen liittyviä asioita tulkin olisi hyvä tietää/ymmärtää?

Mitä kuulokoirakouluttajan olisi hyvä tietää ja ymmärtää siitä, että koulutustilanteessa on tulkkaus?

Millaista yhteistyötä kuulokoirakouluttaja voisi mielestäsi tehdä tulkin kanssa?

- vuorovaikutuksen näkökulmasta
- etukäteismateriaalien näkökulmasta

Jos tilanteessa ei ole tulkkausta, mitä asioita kouluttajan tulisi huomioida ollessaan vuorovaikutuksessa sinun kanssa?

Olisiko kouluttajan mielestäsi hyvä osata jotain viittomia?

Onko jotain muuta, mitä haluaisit kertoa liittyen koulutustilanteeseen?

Liite 2. Haastattelukysymykset kuulokoiran kouluttajalle

Miten koulutustilanteet, joissa on ollut tulkkaus, ovat mielestäsi sujuneet?

- Mitkä asiat ovat onnistuneet, sujuneet hyvin?
- Millaisia haasteita, vaikeuksia koulutustilanteissa on ollut?
- Miten mielestäsi tulkin läsnäolo on vaikuttanut tilanteeseen?
- Oletko huomannut tulkatun tilanteen vaikuttavan koiran käytökseen? Jos kyllä, niin miten?
- Miten valmistauduit tulkattuun koulutustilanteeseen?
- Olisiko kouluttajan mielestäsi hyvä osata joitain viittomia?
- Mistä tulkkiin, tulkattuun vuorovaikutustilanteeseen liittyvistä asioista olisit kaivannut, kaipaat lisää tietoa?
- Millaista yhteistyötä teit tulkin kanssa?
- Millaista yhteistyötä toivoisit voivasi tehdä tulkin kanssa?
- Miten tulkin kannattaisi mielestäsi valmistautua kuulokoiran koulutustilanteeseen?
- Miten tulkit ovat mielestäsi onnistunut tehtävässään koulutustilanteissa tulkatessaan?
 - Viittomien ja käsitteiden hallinta?
 - Koulutustilanteen aikaisen vuorovaikutuksen sujuvuus?
 - Tulkkauksen ymmärrettävyys?
 - Sijoittuminen koulutustilanteissa?
- Mitä tulkin tulisi mielestäsi tietää, ymmärtää kuulokoiran koulutustilanteeseen liittyen?
- Mitä tulkin olisi mielestäsi hyvä ottaa huomioon kuulokoiran koulutustilanteessa?
- Mitä kuulokoiraan liittyviä asioita tulkin olisi hyvä tietää, ymmärtää?
- Mitä kuulokoiran ja kuulokoiran käyttäjän väliseen suhteeseen, vuorovaikutukseen liittyviä asioita tulkin olisi hyvä tietää, ymmärtää?

- Mitä kuulokoiran ja kouluttajan väliseen suhteeseen, vuorovaikutukseen liittyviä asioita tulkin olisi hyvä tietää, ymmärtää?
- Muuta?

Liite 3. TIEDOTE TUTKIMUKSESTA

Opinnäytetyö – Koira korvina

Pyyntö osallistua tutkimukseen

Teitä pyydetään mukaan tutkimukseen, jossa tutkitaan kuulokoiran koulutustilannetta eri osallistujien näkökulmista. Olemme arvioineet, että sovellutte tutkimukseen, koska teillä on kokemusta kuulokoiran tulkatusta koulutustilanteesta. Tämä tiedote kuvaa tutkimusta ja teidän osuuttanne siinä. Perehdyttyänne tähän tiedotteeseen teille järjestetään mahdollisuus esittää kysymyksiä tutkimuksesta, jonka jälkeen teiltä pyydetään suostumus tutkimukseen osallistumisesta.

Vapaaehtoisuus

Tutkimukseen osallistuminen on täysin vapaaehtoista. Kieltäytyminen ei vaikuta kohteluunne tai oikeuksiinne.

Voitte myös keskeyttää tutkimuksen koska tahansa syytä ilmoittamatta. Mikäli keskeytätte tutkimuksen tai peruutatte suostumuksen, teistä keskeyttämiseen ja suostumuksen peruuttamiseen mennessä kerättyjä tietoja ja näytteitä voidaan käyttää osana tutkimusaineistoa.

Tutkimuksen tarkoitus

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on saada sellaisen henkilön näkökulmia ja ajatuksia, jolla on kokemusta tulkatusta koulutustilanteesta. Tutkimuksen avulla pyritään saamaan omakohtaiseen kokemukseen perustuvaa informaatiota.

Tutkimuksen toteuttajat

Tutkimus liittyy Humanistisen ammattikorkeakoulun opinnäytetyöhön, jonka tilaajana toimii Suomen kuulo- ja tukikoirat ry. Humanistisesta ammattikorkeakoulusta nimetynä ohjaajana toimii Outi Kuvaja. Tutkijana toimii tulkkioiskelija Jasmin Sompajoki.

Tutkimusmenetelmät ja toimenpiteet

Tutkimusmenetelmänä toimii etänä toteutettava haastattelu, jonka tekemiseen menee noin yksi tunti.

Tutkimus toteutetaan siten, että haastattelu taltioidaan ja litteroidaan, jotta niiden pohjalta voidaan tehdä analyysia. Materiaaleja ei luovuteta kolmansille osapuolille ja opinnäytetyön valmistumisen jälkeen kaikki haastattelumateriaalit hävitetään.

Kustannukset ja niiden korvaaminen

Tutkimukseen osallistuminen ei maksa teille mitään. Osallistumisesta ei myöskään makseta erillistä korvausta.

Tutkimustuloksista tiedottaminen

Opinnäytetyö, jossa haastatteluja on hyödynnetty, julkaistaan avoimesti Theseus-tietokannassa.

Lisätiedot

Pyydämme teitä tarvittaessa esittämään tutkimukseen liittyviä kysymyksiä tutkimuksen suorittajalle tai opinnäytetyön ohjaajalle.

Yhteystiedot

Tutkimuksen suorittaja
Nimi: Jasmin Sompajoki

Opinnäytetyön ohjaaja
Titteli: Lehtori
Nimi: Outi Kuvaja
Humanistinen ammattikorkeakoulu

Liite 4. Tulkattu kuulokoiran koulutustilanne. Muistilista tulkille.

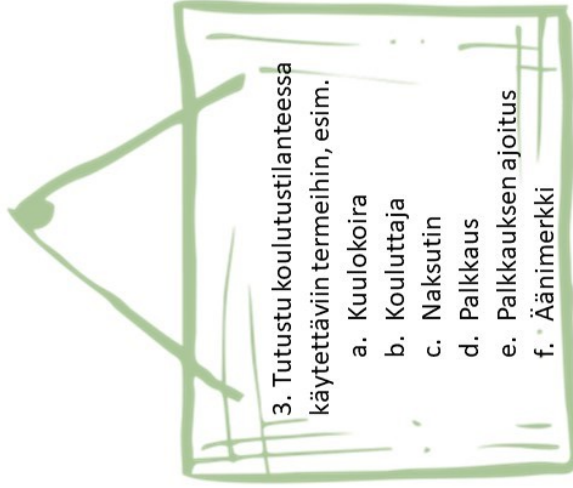
Viittomakielelle tulkattu kuulokoiran koulutustilanne Muistilista tulkille

1. Kysy mahdollista koulutustilanteeseen liittyvää ennakkotietoa ja -materiaalia kouluttajalta.

2. Tutustu kuulokoiriin!

4. Koulutustilanteessa älä huomioi koiraa!

Vinkkejä valmistautumiseen: www.koiratukena.fi, www.kuono.fi - Koiran koulutus: kattava tietopaketti

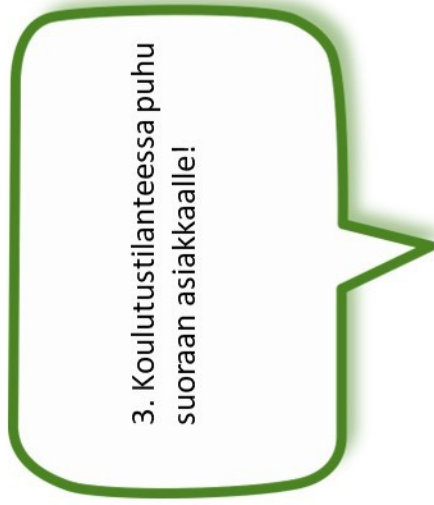
Viittomakielelle tulkattu kuulokoiran koulutustilanne Muistilista kouluttajalle

1. Lähetä tulkitte mahdolliset ennakkomateriaalit pyydettäessä.

4. Huomioi tulkkauksen aiheuttama viive.

3. Koulutustilanteessa puhu suoraan asiakkaalle!

2. Vastaa tulkin tarkentaviin kysymyksiin ja tarvittaessa ohjeista.

5. Tulkin tehtävä on välittää kieltä ja mahdollistaa kommunikaatio.

Vinkkejä valmistautumiseen: www.kieliasiantuntijat.fi – Asioimistulkin ammattisäännöstö